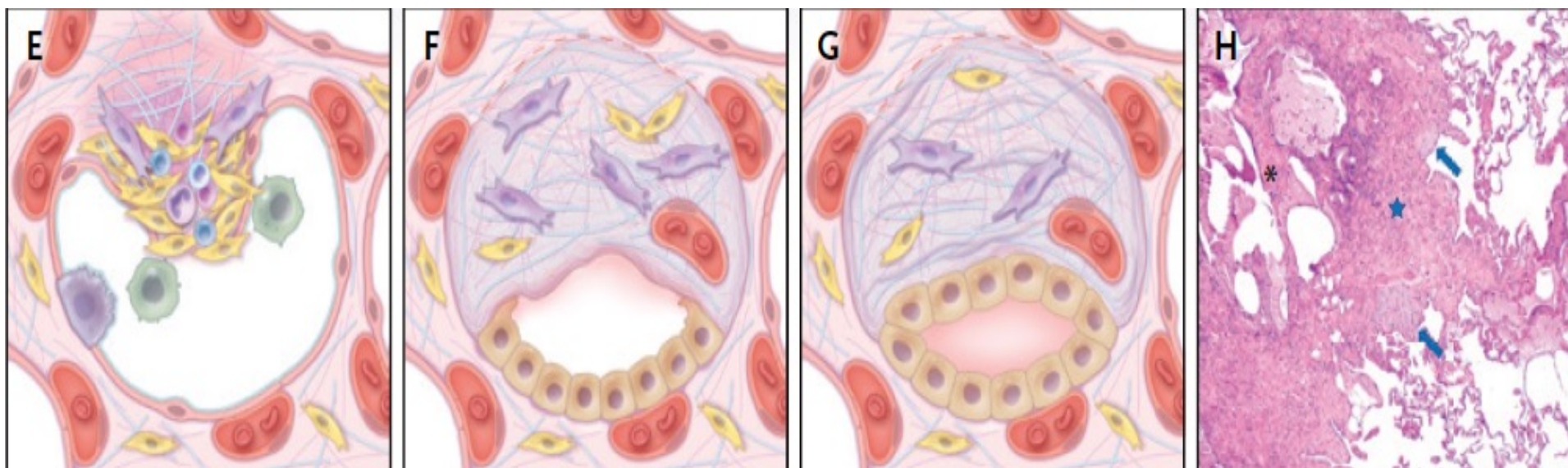

«Μηχανισμοί προοδευτικής πνευμονικής ίνωσης στα συστηματικά αυτοάνοσα ρευματικά νοσήματα»

Φάνης Καράγεωργας
Ρευματολόγος – Επ. Συνεργάτης
Μονάδα Ρευματολογίας & Κλινικής Ανοσολογίας
Δ' Παν/κη Παθολογική Κλινική – Π.Γ.Ν. «Αττικόν»

Δήλωση σύγκρουσης συμφερόντων:

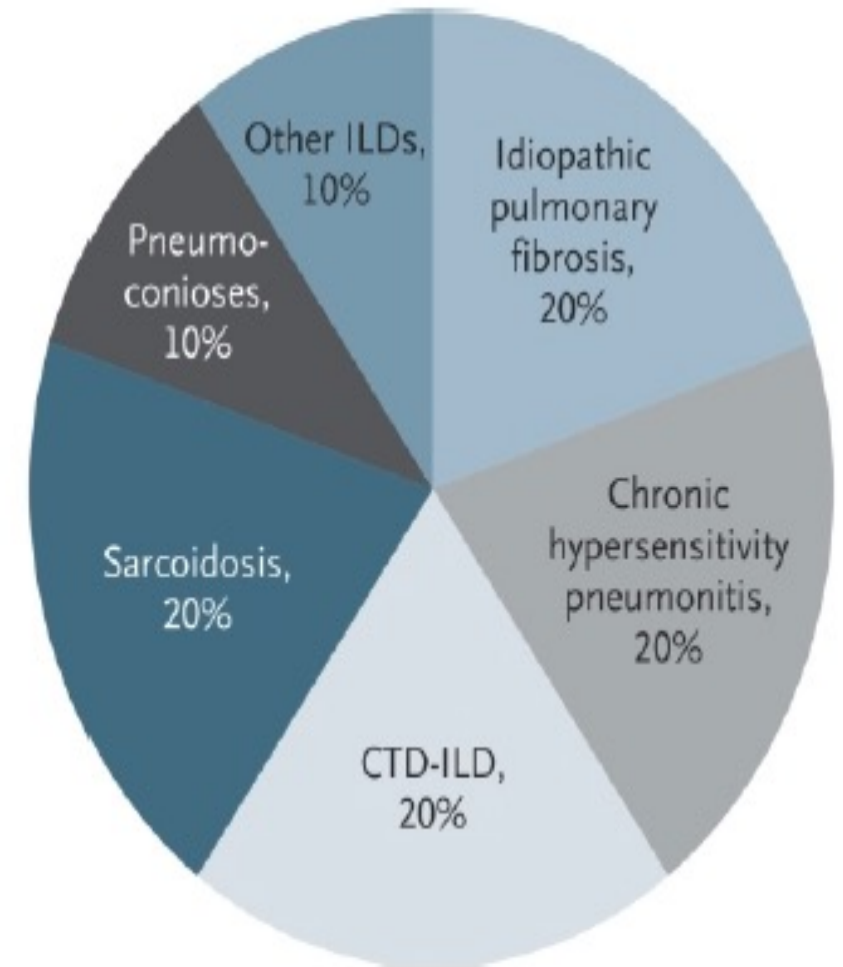
- Ο ομιλητής έχει λάβει την τελευταία διετία αμοιβή για διαλέξεις και υποστήριξη για συμμετοχή σε συνέδρια από τις εταιρείες : UCB, Genesis, Aenorasis, Abbvie, MSD, Roche, ELPEN, Boehringer-Ingelheim
- **Καμία σχετική με τη συγκεκριμένη παρουσίαση**

Περίγραμμα Ομιλίας

- Εισαγωγή
- Μηχανισμοί Προοδευτικής ίνωσης στα CTD-ILD
- Θεραπευτικοί στόχοι
- Συμπεράσματα

Εισαγωγή: ILDs

- **ILD: Φλεγμονώδης (+/-) διήθηση του πνευμονικού παρεγχύματος που οδηγεί σε ίνωση.**
- Επιπολασμός: 76 περιπτώσεις /10⁵
- >200 διαφορετικές νόσοι προκαλούν ILD

Παθογένεια ILD

- **Πρώιμη φάση: Νοσο-Ειδική**

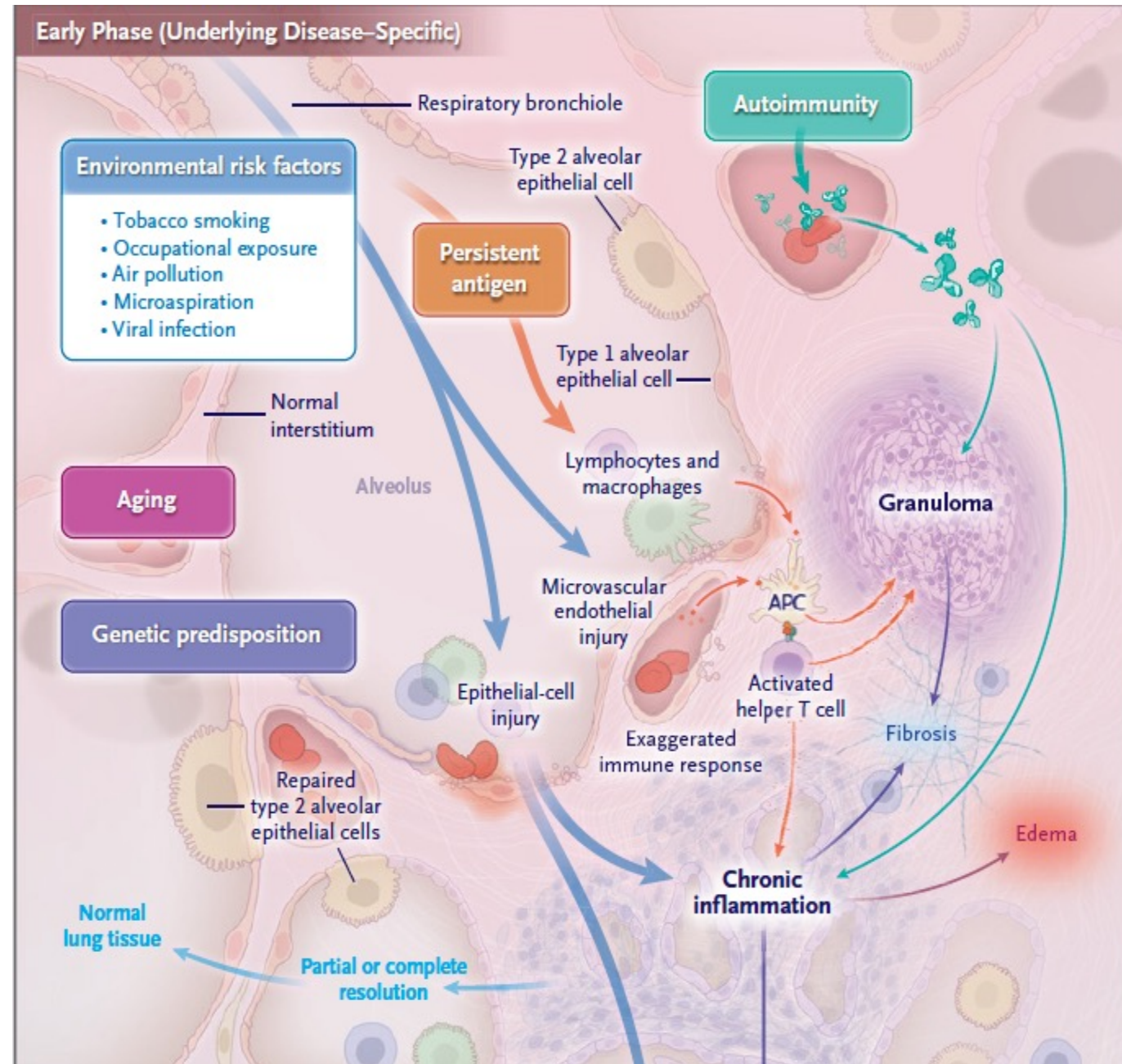
- IPF: Επαναλαμβανόμενη βλάβη κυψελιδικού επιθηλίου
- CTD: Αυτοανοσία
- Εκθεση σε πνευμονοτοξική ουσία (HP, Pneumoconiosis etc)

- **Επιπρόσθετοι παθογενετικοί μηχανισμοί:**

1. Περιβαντολλογικοί παράγοντες : Κάπνισμα, σχετιζόμενοι με την εργασία, ατμοσφαιρική ρύπανση, μικροεισροφήσεις, ιογενείς λοιμώξεις
2. Γήρανση
3. Γονιδιακή προδιάθεση
4. Επιγενετικές τροποποιήσεις

- **Πιθανή εξέλιξη:**

- Μερική ή πλήρης αναστροφή της ILD (HP, Sarcoidosis, CTD-ILD etc)
- Προοδευτική ίνωση – 2^η φάση

Παθογένεια ILD

- Δεύτερη φάση: Κοινή για όλες τις PF-ILDs

Προ-ινωτικές Κυτταροκίνες (TGFβ, IL-6, PDGF, IL-13, CXCL12/13, etc)

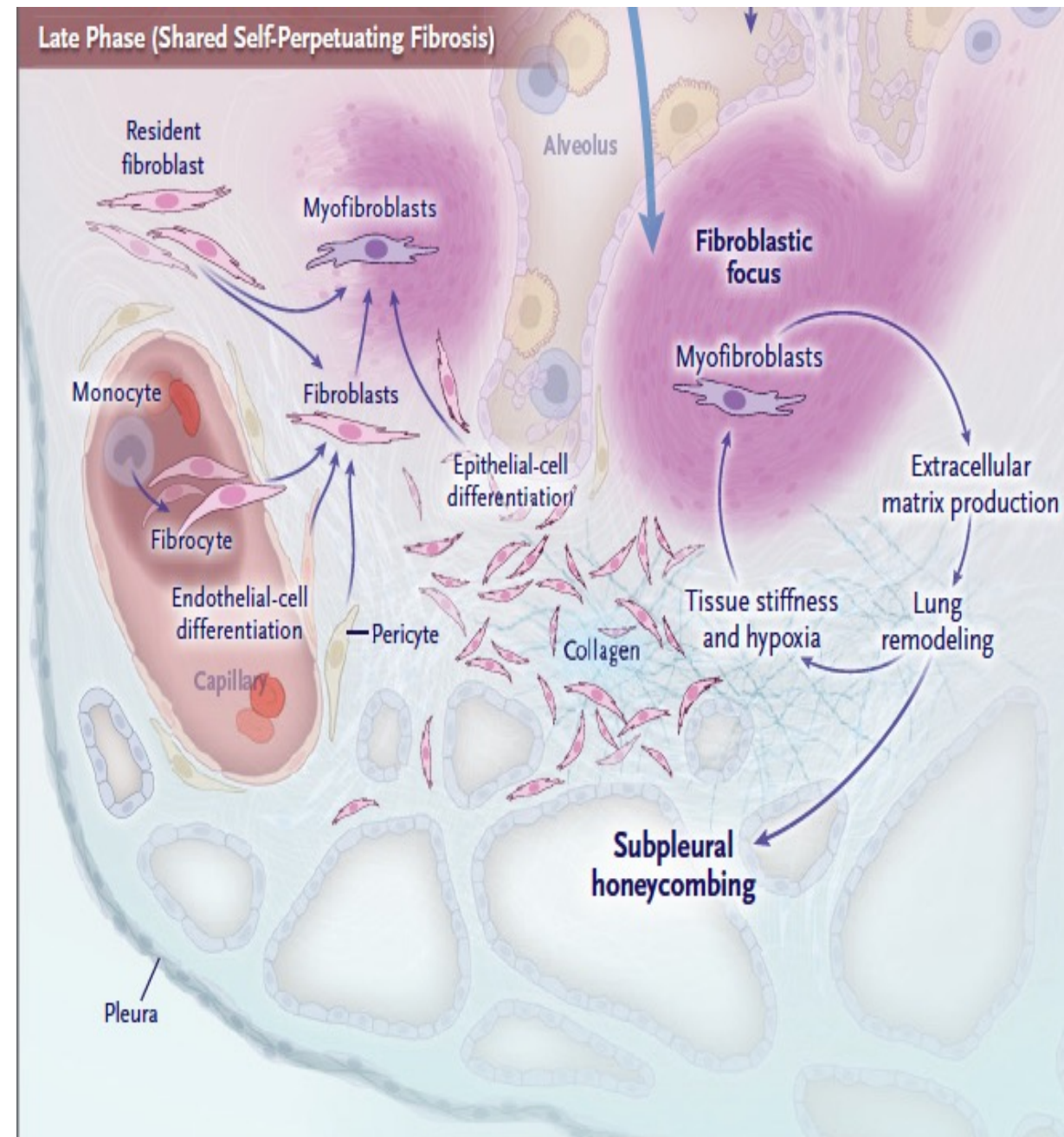
Ενεργοποίηση Ινοβλαστών (resident and non)

Ινοβλάστες → Μυοινοβλάστες → Ινοβλαστικές Εστίες → ↑ παραγωγή ECM

Lung remodelling → ↓ Ιστική ενδοτικότητα και υποξία

- Εξέλιξη:

- Ιστολογική μελικηρήθρα
- Αρχιτεκτονική καταστροφή πνευμονικού παρεγχύματος

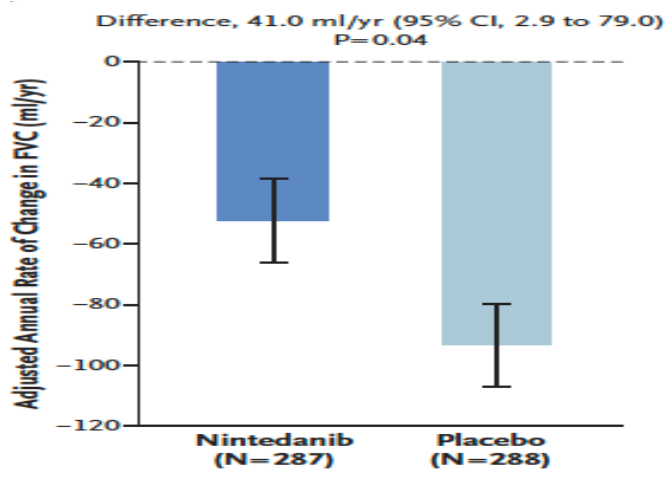

Προοδευτική Ίνωση

Lessons from the bedside...

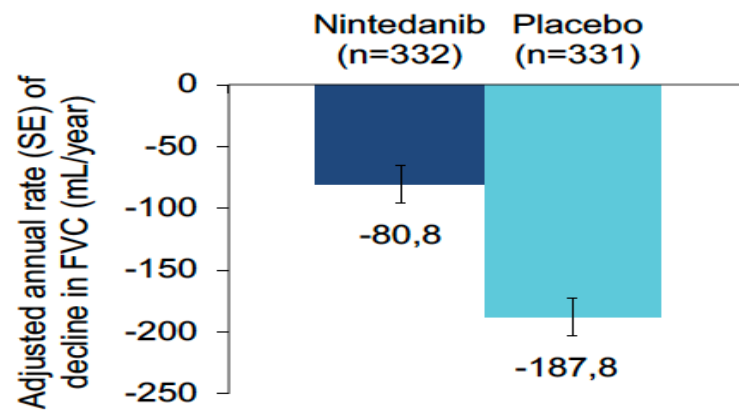
Δεδομένα από RCTs: Αποτελεσματικότητα «αντι-ινωτικών» φαρμάκων ανεξαρτήτου αιτιολογίας PF-ILD

Nintedanib

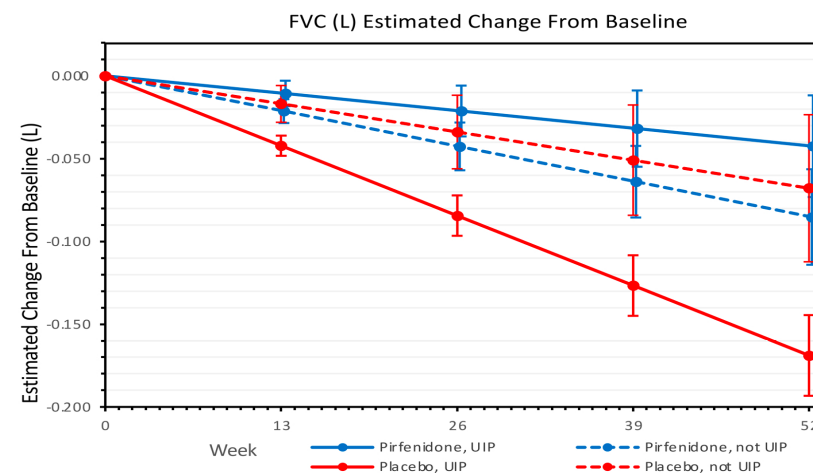
SENSIS trial NEJM 2019

Overall population

INBUILD trial NEJM 2020

Pirferidone

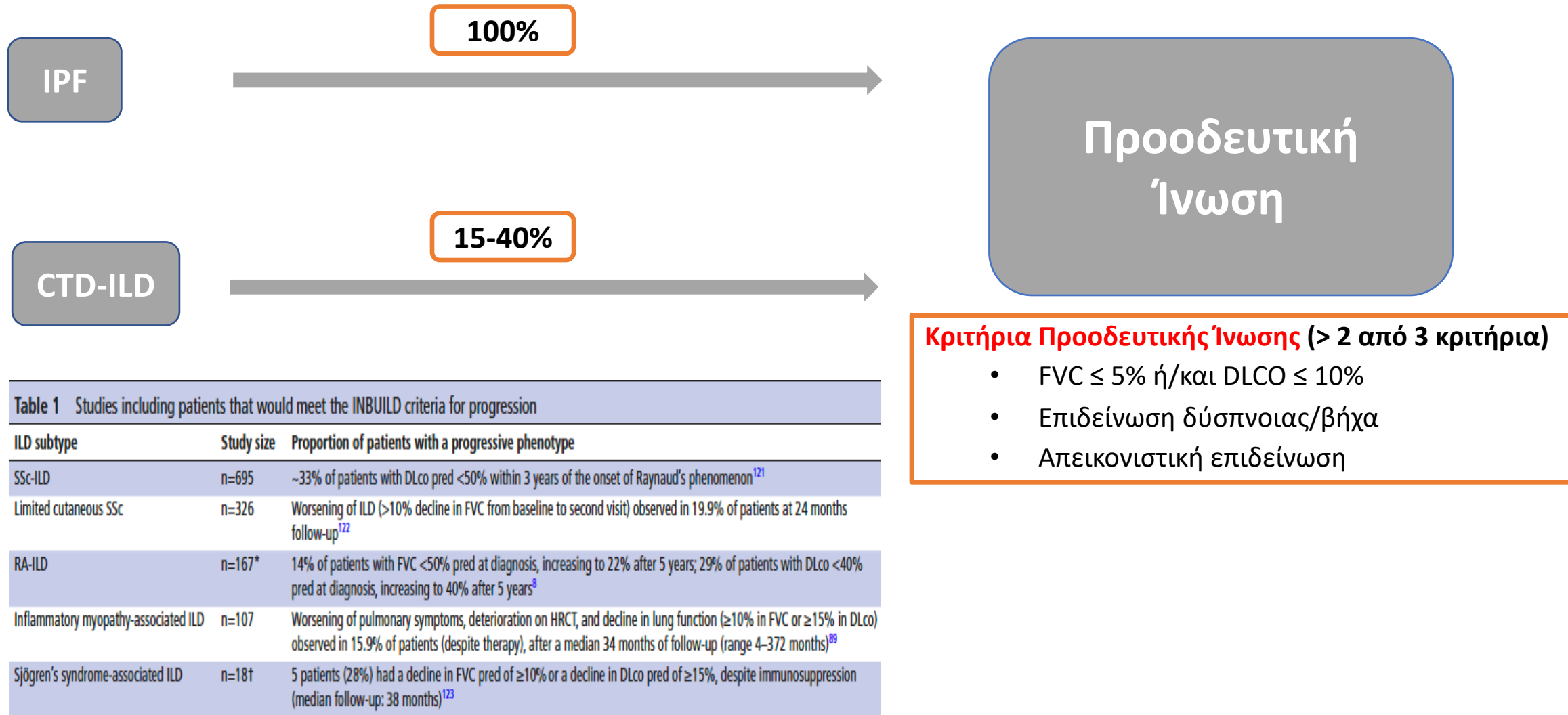

TRAIL-1 trial, The Lancet 2022

Κοινοί Μηχανισμοί Προοδευτικής Ίνωσης?

Προοδευτική Ίνωση

Lessons from the bedside...

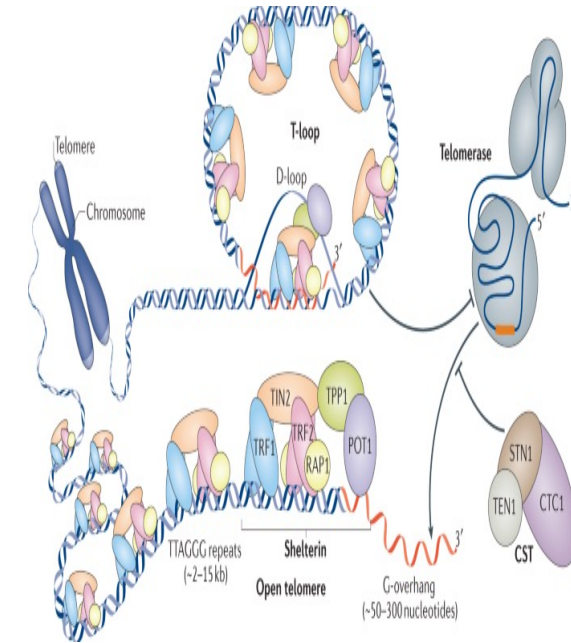

Γιατί μια υποομάδα ασθενών με CTD –ILD συμπεριφέρεται σαν IPF και παρουσιάζει Προοδευτική Ίνωση παρά τη θεραπεία?

Μηχανισμοί PF

1. Γονιδιακοί Παράγοντες

- **Γονίδια σχετιζόμενα με τα τελομερή**
  - **telomere attrition** (βράχυνση τελομερών) → ↓ turnover και επούλωση των επιθηλιακών κυττάρων τύπου I και II των κυψελίδων → ίνωση
  - IPAF με μήκος τελομερών <10th percentile vs >10th percentile → PF
  - RA-ILD: Μεταλλάξεις στα γονίδια RTEL-1, TERT → Πρώιμη RA-ILD
- Γονίδια σχετιζόμενα με την **ομοιόσταση του surfactant** στην RA-ILD
  - Δυσλειτουργία των πνευμονοκυτταρων AT2 → ίνωση +/- PF?
- **MUCB5 Promoter variant rs35705950**
  - Μείζων γονιδιακός παράγοντας κινδύνου για IPF αλλά και RA-ILD και IPAF
    - ειδικά UIP (x6)
    - όχι συσχέτιση με SScI-ASS-IIM
      - RA-ILD MUC5B χωρίς συσχέτιση με PF?

Υπάρχουν άγνωστα γονίδια που ευοδώνουν ή προστατεύουν από PF?

Newton CA et al, Eur Respir J 2019; 53 180641

Spagnolo P, et al. Ann Rheum Dis 2020;0:1–8

P.-A. Juge et al. / Seminars in Arthritis and Rheumatism 51 (2021) 996–1004

Μηχανισμοί PF

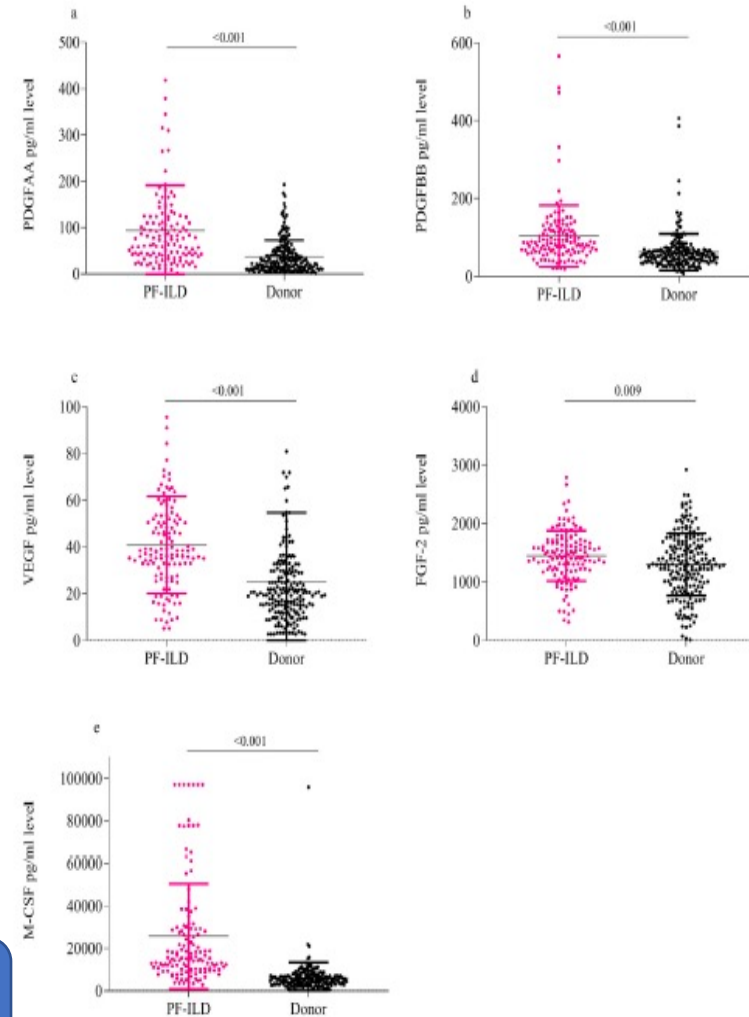
2. Κοινή Μεταγραφική υπογραφή (Transcriptomic signatures)

- Ιστολογικά Δείγματα πνεύμονα ασθενών με IPF και non-IPF vs controls

- Αυξημένα επίπεδα:

- PDGF-AA,
- PDGF-BB,
- FGF-2,
- VEGF και
- M-CSF

- Μετανάστευση και ενεργοποίηση Ινοβλαστών
- «Ανώμαλη» Αγγειογένεση

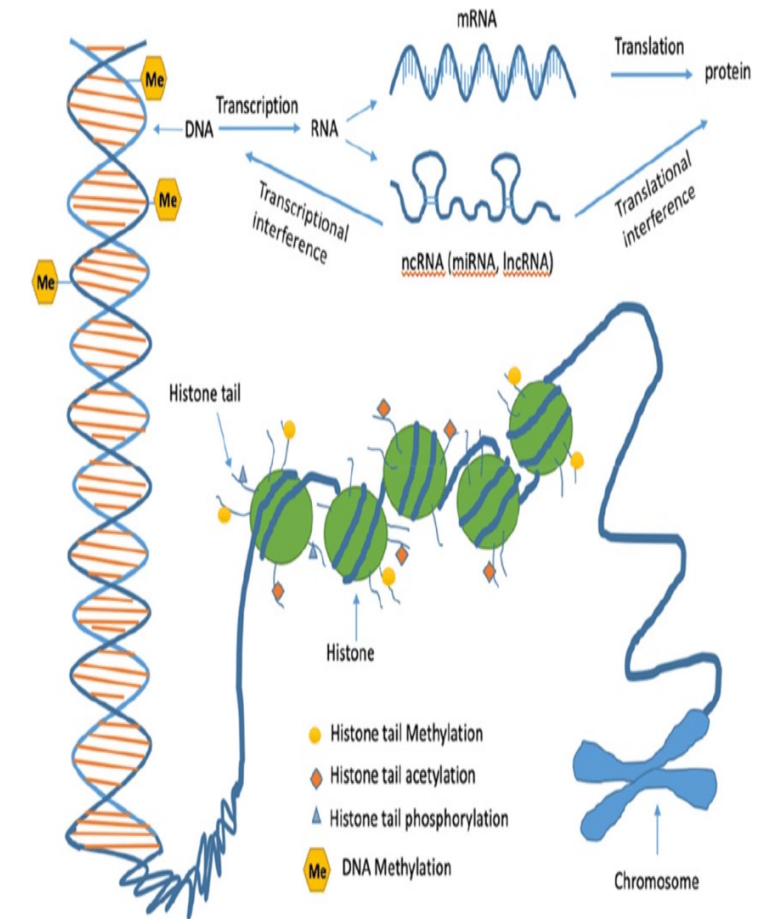

Προ-ινωτική υπογραφή ανεξάρτητα αιτιολογίας PF-ILDs

Μηχανισμοί RF

3. Επιγενετικός Επαναπρογραμματισμός

- Αλλαγές στη μεθυλίωση:
  - Στοχαστικές σχετιζόμενες με την ηλικία
  - Χρόνια καπνιστική συνήθεια
- Μόνιμη απορρύθμιση μη κωδικοποιούμενου RNA (π.χ. miRNA 29/34)
→ κυτταρική γήρανση

Επικράτηση έκφρασης προ-ινωτικών vs αντι-ινωτικών γονιδίων →
αυτοτροφοδοτούμενη ενεργοποίηση ινοβλαστών

Μηχανισμοί PF

4. (Κυτταρική) Γήρανση - Ageing

- Η **κυτταρική γήρανση** = παραμονή σε σταθερό κυτταρικό κύκλο με έκφραση συγκεκριμένου σέτ κυτταροκινών, χημειοκινών, MMP και αυξητικών παραγόντων = **Senescence-associated secretory phenotype (SASP)**
- Κυψελιδικά ATII με γήρανση → SASP → έκφραση Nanog σε μυοινοβλάστες → Ενεργοποίηση και αντι-αποπτωτικός φαινότυπος → PF

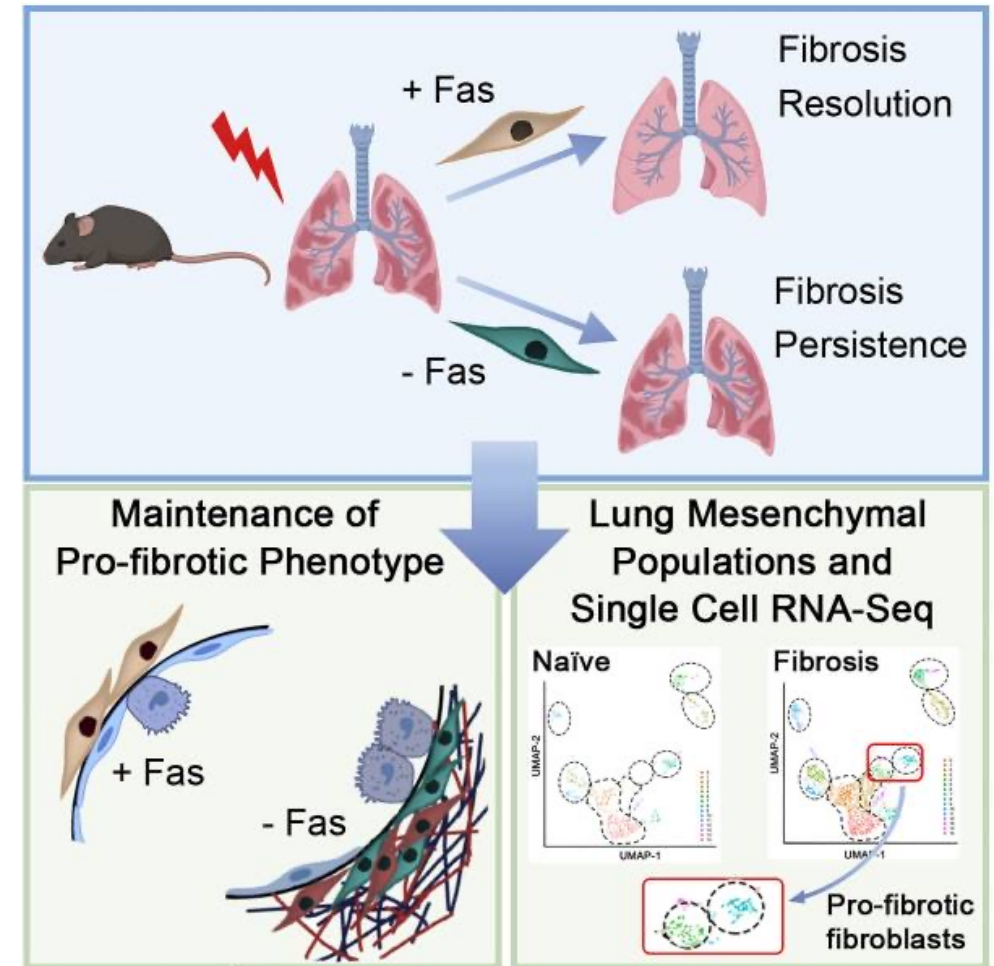

Η γήρανση = βασικός μηχανισμός στην εμφάνιση και εξέλιξη σε IPF και RA-ILD

Μηχανισμοί PF

5. Ινοβλάστες στη PF

- Φυσιολογικά μέσω από-διαφοροποίησης ή/και απόπτωση των μυοινοβλαστών → Διακοπή ίνωσης
- scRNAseq μελέτες → Εξαιρετικά **ενεργοί ινοβλάστες** HAS1^{hi} και CTHRC1 σε ινοβλαστικές εστίες → ↑ ↑ ↑ ECM
- Στην PF οι μυοινοβλάστες γίνονται **ανθεκτικοί στην Fas-ligand επαγόμενη απόπτωση** → Μόνιμη ενεργοποίηση

Εμφάνιση εξαιρετικά ενεργοποιημένων ινοβλαστών και ανθεκτικών στην απόπτωση μυοινοβλαστών → PF

Μηχανισμοί PF

6. Κύτταρα φυσικής και επίκτητης ανοσίας

- **Λεμφοκύτταρα:**

- Διαρκής ενεργοποίηση **Th2** (IL-4 και IL-13)
- **Th17** (IL17 συνεργική δράση με TGFβ)
- Διαταραχή στα **Tregs**
- **↑BAFF** στον ορό και στους ιστούς → διαφοροποίηση σε B effectors → IL-6 → PF (με ταυτόχρονη μείωση Bregs IL-10 = αντι-ινωτική δράση)
- B κύτταρα → διαφοροποίηση σε **πλασμαβλάστες με προινωτικό φαινότυπο**

- **Μακροφάγα:**

- **M2α** προ-ινωτικός φαινότυπος → ↑ CCL22, PDGF-BB, IL-6, WNT/βcatenin → Ενεργοποίηση Ινοβλαστών
- Διατήρηση πληθυσμού των προ-ινωτικών M2 μέσω αυτοκρινής έκκρισης M-CSF ακόμα και σε απουσία ενεργού βλάβης → PF

- **Ουδετερόφιλα:**

- Έκκριση **ελαστάσης και μεταλλοπρωτεϊνών** → αποδόμηση ECM και συσσώρευση ECM μέσω TGF-β
- **NETs** ανευρίσκονται σε γειτνίαση με ενεργοποιημένους ινοβλάστες σε βιοψία

Salmon M and Pardo A., Eur Respir J 2021; 58: 2004507

Spagnolo P, et al. Ann Rheum Dis 2020;0:1–8

Hamada, T., et al. . BMC Pulm Med **15**, 110 (2015)

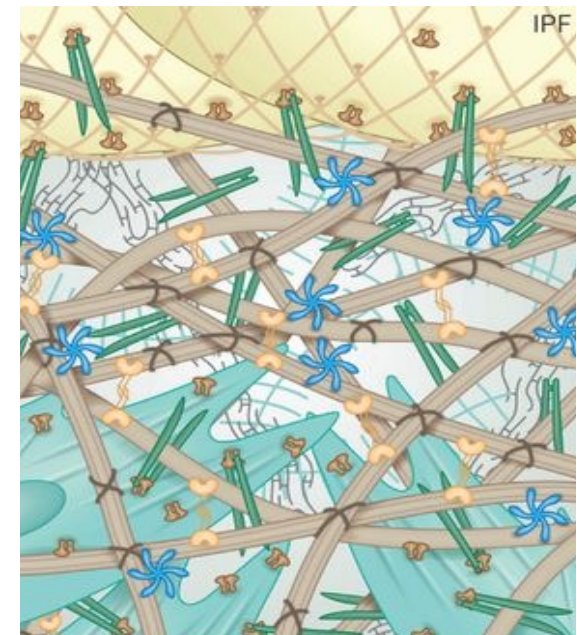
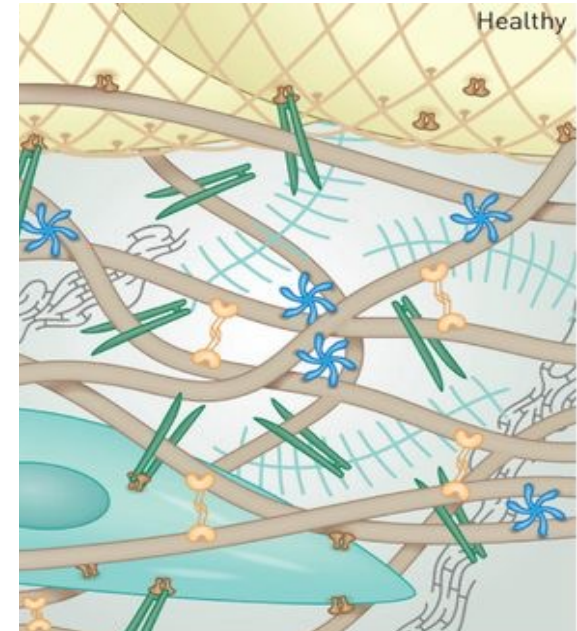
Matsushita et al., Sci. Adv. 2018;

Μηχανισμοί PF

7. ECM stiffness

- **ECM** (matrisome):
  - Σταθερότητα και ελαστικότητα πνευμονικού παρεγχύματος
  - Βιοχημικά και βιομηχανικά σηματοδοτικά μονοπάτια → ενεργοποίηση και διαφοροποίηση των περιλαμβανομένων κυττάρων
- Ενεργοποίηση του **TGF-β** που βρίσκεται σε λανθάνουσα φάση στο ECM → προ-ινωτικά γονίδια (και του ίδιου του TGF-β1)
- ↑ **Lysil oxidase (LOX)**
  - LOXL1-2: cross-linking κολλαγόνου και ελαστίνης → ECM stiffening και disease progression
  - ↑ IPF και SScI, IgG4-RD
- ↑ **Tenascin-C**
  - γλυκοπρωτεΐνη που αλληλεπιδρά με φιβροβλάστες και κύτταρα → επάγει MMP → remodelling
  - ↑ IPF και στο SScI

↑ ECM → Remodelling → Stiffness ECM → PF

Salmon M and Pardo A., Eur Respir J 2021; 58: 2004507

Spagnolo P, et al. Ann Rheum Dis 2020;0:1–8

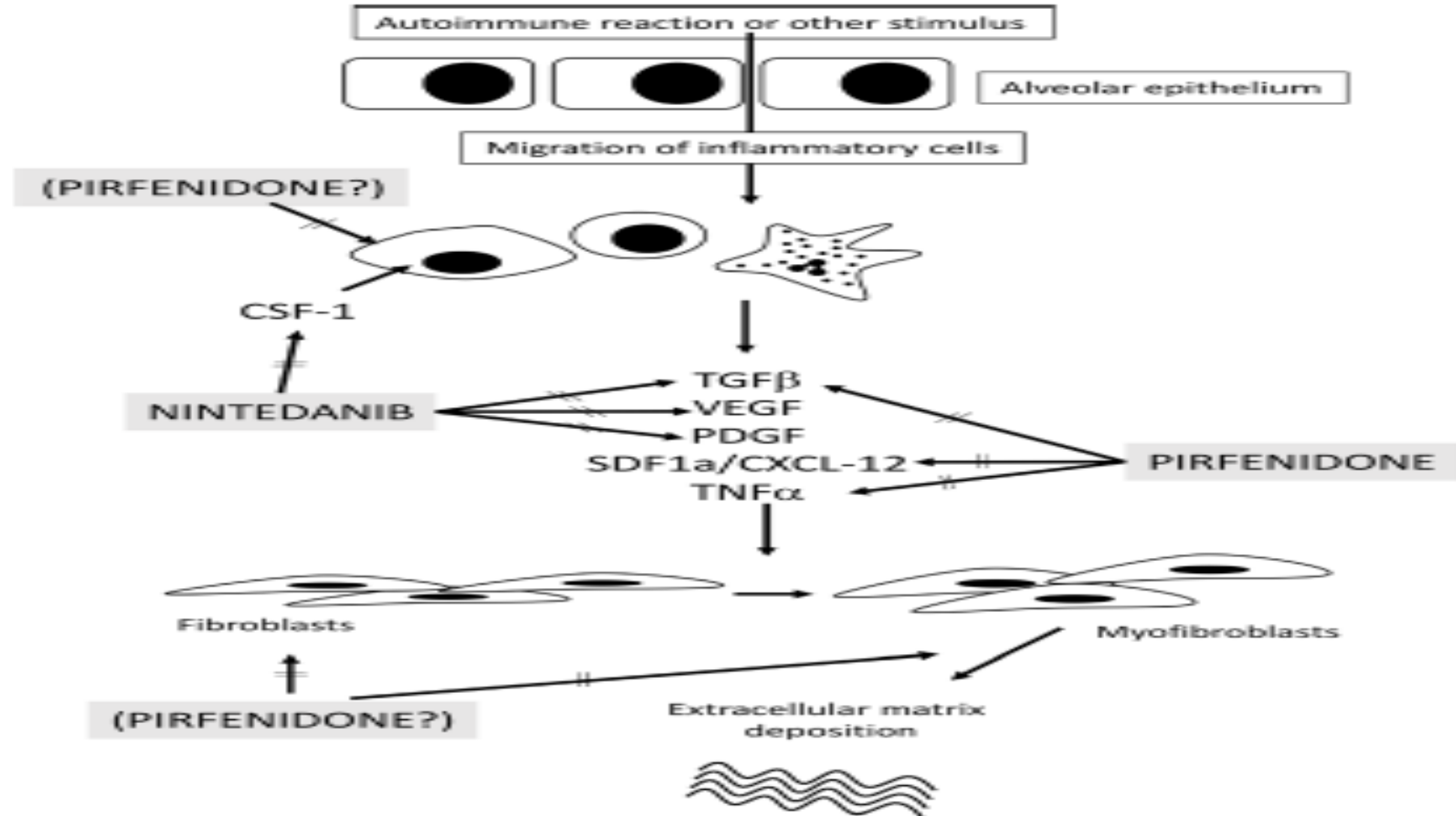
Della-Torre et al, J Al Clin Immunol 2019, Vol 145,3

Burstaller G et al., European Respiratory Journal 2017 50: 1601805

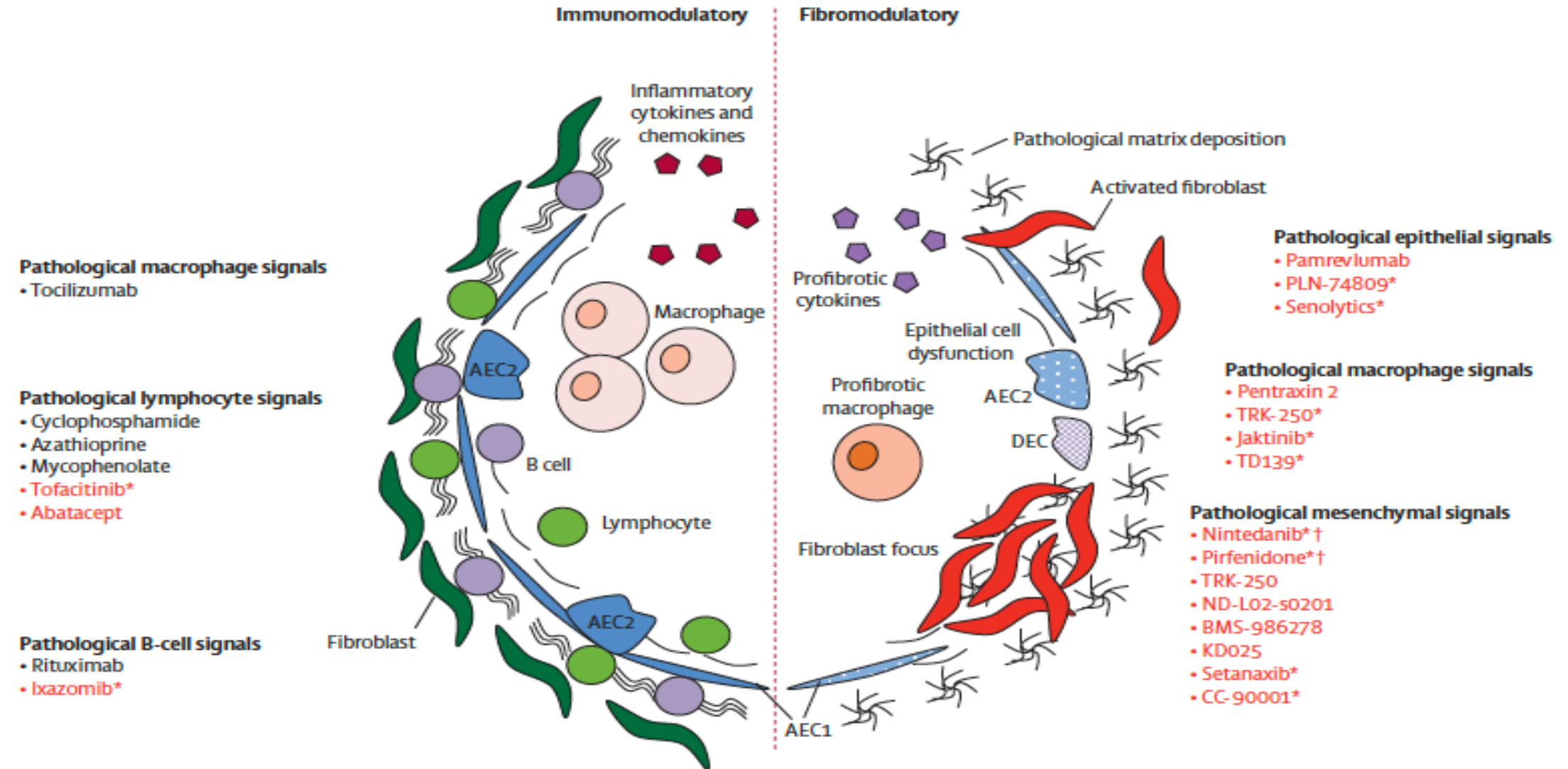

Κοινοί μηχανισμοί PF → Lumping Px approach

Νέοι θεραπευτικοί στόχοι?

Συμπεράσματα

- **Ποικίλοι παθογενετικοί μηχανισμοί** φαίνεται να οδηγούν σε PF τόσο στην IPF όσο και στα CTD-ILDs (γονιδιακοί, περιβαντολλογικοί, γήρανση, κυτταρικοί υποπληθυσμοί, μεταγραφικές υπογραφές κοκ)
- Χρειάζονται πολύ **περισσότερα δεδομένα** για να αποσαφηνιστεί η παθογένεια της PF
- Ο στόχος είναι η **ιατρική ακριβείας** μέσω ευαίσθητων βιοδεικτών και στοχευμένων θεραπειών στους ασθενείς με CTD-ILD (και όχι μόνο...)

Key references - EBM

- When things go wrong: exploring possible mechanisms driving the progressive fibrosis phenotype in interstitial lung diseases, Salmon M and Pardo A., Eur Respir J 2021; 58: 2004507, <https://doi.org/10.1183/13993003.04507-2020>
- Mechanisms of progressive fibrosis in connective tissue disease (CTD)-associated interstitial lung diseases (ILDs), Spagnolo P, et al. Ann Rheum Dis 2020;0:1–8. doi:10.1136/annrheumdis-2020-217230
- Disease pathology in fibrotic interstitial lung disease: is it all about usual interstitial pneumonia?, Elisabetta A Renzoni, Venerino Poletti, John A Mackintosh, www.thelancet.com Published online September 6, 2021 [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)01961-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)01961-9)

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

